No. 22. Donderdag 30 Mei 1912. 12de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje	f 2.—
Bij contract reductie.	

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

Inhoud van dit nummer.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, of zij die VERHUIZEN worden verzocht hiervan bericht te zenden aan den Administrateur, Verhulststraat 51, Den Haag.

Bekendmaking.

Het Informatie-Bureau van de Vereeniging Oost en West verzoekt aan personen, die genegen en in staat zijn voor bedoeld Bureau een beknopte uiteenzetting (om in brochurevorm te worden uitgegeven) te schrijven over den werkkring en de vooruitzichten bij de in- en uitvoerrechten en accijnzen in Nederlandsch-Indië, dan wel bij de tabak-cultuur ter Oostkust van Sumatra en op Java of over de betrekking van machinist bij verschillende nijverheidsondernemingen in N.-I., zich te willen aanmelden bij den secretaris van genoemd Bureau, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Het honorarium bedraagt *f* 40.— per vel druks van 16 blz.

Namens het Informatie-Bureau:
E. VAN ASSEN, *Voorzitter.*
J. L. VAN GENNEP, *Secretaris.*

De eerste dessa-landbouwschool in de Preanger.

Aan De Javabode van 25 April j.l. ontleenen wij het volgende:

Dinsdag 23 April j.l. is te Kopo (Soreang) de eerste dessa-landbouwschool in de Preanger Regentschappen geopend.

Voor geheel Soreang, voor alle dessa's in het district was dit een groote feestdag.

Reeds vroeg in den ochtend gaven feestgangers in hun beste baadjes kleur en leven aan het omringend landschap en tegen het uur van de opening moesten de auto's der genoodigden op den rit naar Kopo onafgebroken het waarschuwingssein doen hooren om vrij baan te krijgen.

In de woning van den controleur van Soreang, den heer W. F. Verhoog, verzamelden zich tegen het uur van negenen de assistent-resident Van Vleuten, de waarnemend tijdelijk referendaris aan het Departement van Landbouw, de heer J. G. Hoekman, de veearts dr. K. v. d. Veen, de inspecteur van den inlandschen landbouw, de heer H. C. H. de Bie, de inspecteur van het inlandsch onderwijs, de heer J. C. J. van Bemmel, de controleur à la suite T. J. Lekkerkerker, de ingenieur van den Waterstaat voor de irrigatiewerken in de Preanger, de heer J. L. Moens, de regent Raden Adipati Aria Marta Nagara, meest allen met hun dames. Ook de Raden Ajoe was aanwezig. De landbouwleeraar, de heer W. J. Gutteling, was reeds den vorigen avond naar Kopo vertrokken.

Te negen uur kwam de resident, de heer G. J. Oudemans, met zijn echtgenoote aan en kon dus het feest beginnen.

In optocht trokken de auto's naar de school, waar de stoet werd gefilmd.

In de voorgalerij van het schoolgebouw nam de controleur Verhoog, die voorzitter is van de Commissie van Toezicht op de school, het eerst het woord. Hij heette den resident en de overige genoodigden welkom.

Resident Oudemans opende de school, in plaats van den directeur van Landbouw, den heer H. J. Lovink, die gaarne zelf de plechtigheid zou hebben verricht, maar door ziekte was verhinderd.

In een korte toespraak schetste de resident de beteekenis der school. Zij sluit aan bij het gewoon onderwijs in de dessa-school en heeft ten doel den leerling dier school te binden aan zijn dessa, te voorkomen, dat hij van daar wordt weggetrokken. Daartoe zal de school er naar streven den jongeling liefde voor den landbouw bij te brengen, hem daardoor in de dessa te houden, waar dan tevens zijn dessa-genooten zullen kunnen profiteeren van zijn hoogere ontwikkeling. Het spreekwoord „Onbekend maakt onbemind" keert spreker om; wordt maar eerst deze school bekend, dan zal zij ook de liefde der bevolking krijgen.

Het ligt in de bedoeling, als deze school slaagt, in de Preanger Regentschappen meer soortgelijke scholen op te richten.

In het Maleisch richtte de resident zich vervolgens tot den regent en de aanwezige inlandsche hoofden, waarop hij, na een gelukwensch tot de Commissie van Toezicht over het welslagen der plechtigheid, de school geopend verklaart.

De inspecteur van den landbouw, de heer De Bie, sprak den hoofden en leerlingen in de landstaal toe. Even lichtte tevredenheid op de tot aandachtig luisteren getrokken gezichten!

De inspecteur wees erop, dat het zielental in de dessa toeneemt, maar de te bebouwen grond niet grooter wordt. Daarom moet er meer uit den grond worden gehaald, die gaarne dit meerdere wil geven, als hij behoorlijk bemest wordt.

In de laatste dertig jaren is op Java de bevolking meer dan verdubbeld, en kan dus bij het landbouwbedrijf niet op den ouden voet worden doorgegaan.

Het Gouvernement laat de inlandsche bevolking leeren lezen, schrijven en rekenen. Dan denkt ge, voegt de heer De Bie den leerlingen toe, klaar te zijn voor een gouvernementsbetrekking, maar het aantal dezer betrekkingen is beperkt, en terwijl ge op plaatsing wacht, wordt de landbouw verwaarloosd.

Deze school wil van de leerlingen maken goede landbouwers, die zooveel mogelijk kunnen toepassen wat de Westersche wetenschap leert. Of dit zal lukken, weet de hemel, maar jullie en de ouders in de dessa hebt het slagen in de hand.

Deze school in Soreang wil verklaren wat onverklaarbaar leek, en helder maken wat nog duister is, maar dan moet ge niet vies zijn van den patjol, noch afkeerig van den ploeg, niet bang zijn om je kleeren vuil te maken. We moeten geen heertjes hebben, die komen niet bij den landbouw.

Denkt nu niet, als ge de school doorloopen hebt, dat ge dan klaar zijt voor een gouvernementsbetrekking. Dat is niet de richting van de school. Zij wil u het landbouwbedrijf zoo volledig mogelijk leeren uitoefenen in uw eigen belang en voor de welvaart van uw medelandgenooten en uw land, opdat de goede resultaten ook genoten zullen worden door uwe kinderen en uwe kleinkinderen, opdat ge meer uit den grond zult kunnen halen dan tot dusver, opdat ge, in de dessa teruggekeerd, de opgedane kennis ook ten nutte zult doen strekken van uw dessa-genooten, die de school niet kunnen bezoeken.

Denkt er om, dat ons landbouwbedrijf nog heel ver ten achter staat bij dat in Westersche landen. Men is daar zoover vooruit, omdat men daar het nut van samenwerking begrijpt. Als de mieren en de bijen doet men er. Als wij het ook zoover kunnen brengen, dan behoef jullie in je bedrijf niet onder te doen voor den grondbezitter, dan zult jullie in de concurrentie met de opkoopers van producten niet het kind van de rekening worden.

Met sleur, bijgeloof en berusten in het noodlot moet ge breken, denkt erom: „pindah tjai, pindah tampian", men moet de bakens verzetten naar het getij. De landbouw is een wetenschap; die moet ge leeren en bedenkt dan, dat na elke stijging een daling komt, na de verrichte moeite komt de belooning.

Vooral moet ge niet uit het oog verliezen dezen plicht: dat ge niet alleen aan uw eigen belang moogt denken, maar ook uwe mede-landgenooten behulpzaam moet zijn en moet voorlichten, opdat het geleerde zich hoe langer zoo meer verspreidt. Dit is een Godgevallig werk, dat staat in uw heilig boek te lezen. Zij, die het volk moeten leiden, zullen u gaarne de behulpzame hand bieden, want het is gemakkelijker een volk te leiden, dat eten en drinken heeft, dan een dat ellende lijdt.

Met een heilwensch voor 't welslagen der school eindigde spreker zijn door de omzittende Inlanders aandachtig gevolgde en toegejuichte rede.

De regent sprak een woord van dank aan allen, die zich voor de totstandkoming van de school moeite hebben getroost, waarna de heer Gutteling, het hoofd der school, Raden Soemoardjo, toesprak om dezen nog eens op de beteekenis te wijzen. Hij deelde daarbij mede dat de voertaal van het onderwijs het Soendaneesch zal zijn; er wordt anderhalf uur theoretisch onderwijs gegeven, de rest van den schooltijd wordt gewijd aan practischen landbouwarbeid in den 5-bouws grooten tuin.

Met de voorlezing van een besluit, waarbij Raden Soemoardjo wordt benoemd tot tijdelijk Inlandsch assistent-landbouwkundige, eindigde deze spreker.

De leerlingen der school zongen nu een beurtzang, een poetjoeng, door den regent vervaar-

digd, en daarna kwam het aandeel der dessa-bevolking in het feest. Een lange optocht trok door de met veel smaak door een der inlandsche hoofden ontworpen eerepoort het schoolterrein op. Veel lachlust wekten de voorstellingen van de plagen van den landbouw, die door oppassers werden nagezet; keurig zagen een tentje met padi en een ander met de tweede gewassen der rijstvelden er uit, maar het hoofdmoment van het feestvierende volk vormen de tentjes met eten, uit elke dessa in het district gezonden, om straks een waardigen inzet te vormen voor de slamatan, waarop het volk zich al dagen lang had voorbereid. Een groep hadji's sloot den optocht.

Nu werd nog het schoolgebouw bezichtigd, dat keurig versierd was met heel eenvoudige middelen: wat bamboe, wat slingergroen, leermiddelen, gereedschap, producten van den landbouw en bossen padi in de aren. Bijzonder bekijk had een oud model grobak, gelijk die in tempo doeloe in de Preanger werd gebruikt. Het was een vriendelijkheid van den regent dit model af te staan.

Voor de genoodigden was de plechtigheid hiermede afgeloopen. Er werd nog even een kijkje genomen in de handwerkschool van mevrouw Verhoog, waar eerst sedert eenige maanden handwerkonderwijs wordt gegeven en toch reeds heel mooie resultaten zijn bereikt. De dames waren opgetogen.

Uit de O.-I. Mail.

Overstroomingen. De jongste mail beracht weer berichten omtrent schaden, door hoogwater aangericht.

Het Soer. Hblad vernam uit Toeban, dat volgens officieele opgave in die afdeeling alleen van het gewest Rembang bij de jongste overstroomingen 8928 bouws zijn ondergeloopen. Hiervan werden geheel vernield 5176 bouws. De bevolking krijgt thans van bestuurswege zaailingen, om opnieuw te kunnen planten.

Onrust in de Alaslanden. De Java-Bode ontving 30 April het volgende telegram uit Medan:

,,In Kotaradja zijn vier brigades marechaussees geconsigneerd, volgens geruchten met het oog op de Oostkust, maar meer waarschijnlijk wegens onrust in de Alaslanden.

De Chineezen. Te Semarang geraakten eenige Chineezen, die een optocht hielden in botsing met de politie, waarbij enkelen hunner gewond werden. De zaak is in onderzoek.

. Het oprichten eener Chineesche school voor hooger onderwijs te Batavia is thans verzekerd; de school zou 1 Juni a.s. geopend worden in een huis te Mangga Besar.

Peranakans contra Kehs. De redacteur van het bekende weekblad Hwa To, orgaan van de vereeniging Soe Po Sah, had een artikel geschreven, waarin hij zich op smalende toon uitliet over den kort geleden gestorven millionair Oei Giok Koen van Tangerang. Het artikel ging de perken van fatsoen te buiten; maar de schrijver was zoo slim — of laf, al naar men wil — om den naam van den overledene niet te noemen.

De schoonzoon van wijlen Oei Giok Koen, die een pernakan is, hierover verontwaardigd, begaf zich naar het vereenigingsgebouw van Soe Po Sah, alwaar hij den redacteur van het weekblad ter verantwoording riep. Deze trachtte zich te verontschuldigen, wees er op dat hij geen namen genoemd had. Waarop de schoonzoon, Tan Kim San, hem toebeet, dat juist het verzwijgen van den naam terwijl de persoon toch voor ieder duidelijk was aangeduid, een lafheid was en de redacteur daarvoor een kastijding verdiende. De daad bij het woord voegende, gaf Tam Kim San den redacteur een klap in het gezicht. Dit geschiedde in tegenwoordigheid van wel twintig Soe Po Sah-leden. De redacteur heeft nu tegen Tan Kim San een aaklacht bij de politie ingediend.

Op welke wijze de leden der vereeniging Soe Po Sah plegen op te treden kan nog blijken uit het gebeurde ter vergadering van de Chineesche handelsvereeniging, de vergadering waarin zij het onwettig besluit namen den wnd. president af te zetten. Bij gebrek aan beter rukten zij de portretten van leden der Ming-dynastie van de wanden, wierpen deze tegen den grond, vertrapten en bevuilden de beeltenissen. Het optreden van de leden der Soe Po Sah-vereeniging wekt dan ook zooveel misnoegen, dat de Hokkian en Macau-Chineezen besloten hebben zich van hen af te scheiden en een eigen vereeniging in het leven te roepen. Dit loopt op den duur op vechten uit! Aldus meent het Bat. Nieuwsblad.

De Sultan van Langkat. 28 April j.l. arriveerde te Tandjong Priok met het s.s. ,,Rumphius'' de Sultan van Langkat, Abdoel Aziz Abdoeldjalil Rachmat Sjap. De Sultan, die een zoon, die te Batavia school zal gaan, bracht, had plan een reis per automobiel over Java te maken. Na zijn terugkeer te Batavia, zal vermoedelijk nog eenigen tijd daar worden doorgebracht en dan weder met de ,,Rumphius'' de terugreis aanvaard. Te Singapore zal de vorst echter nog een maand vertoeven.

De Minahasasche onderwijs-quæstie. Het Soer. Hblad ontving een telegram uit Menado d.d. 23 April, luidende:

,,De bevolking, nauwelijks uit de dagbladen vernomen hebbende, dat, niettegenstaande hare vroeger reeds aan de regeering kenbaar gemaakte voorliefde voor neutraal gouvernementsonderwijs, dit onderwijs tóch zal worden gesupprimeerd, beschouwt dezen maatregel als een ramp, die door verplichte schoolgeldheffingen en andere bezuinigingen kan worden voorkomen.

De bevolking van het rijk Manganitoe, de bakermat der zending op de Sangireilanden, bood, op grond van deze overweging tot behoud van gouvernementsonderwijs, in deze maand rechtstreeks een smeekschrift aan den Gouverneur-Generaal aan.

Meerdere rekesten worden verwacht, zoodra de onderwijsplannen meer in bijzonderheden aan de bevolking zullen zijn bekend gemaakt, wat tot dusver nog niet geschied is.''

De hoofdredacteur van het blad teekent daarbij aan:

,,In ons telegram uit Menado klinkt de stem des volks. Dit verkeert in de meening, dat het neutrale onderwijs toch zal worden gesupprimeerd. Men herinnert zich dat de minister van koloniën zich tegen de overdracht aan de zending verklaard heeft, juist op grond van het — deugdelijk geconstateerde — verzet der bevolking. Intusschen werd in de Kamer de vrees geuit, dat het openbaar onderwijs toch in de verdrukking zou komen.

Deze vrees schijnt gegrond te zijn. Verzoekschriften worden aan den Gouverneur-Generaal gericht om het onderwijs zijn neutraal karakter te laten.

Tevens wordt echter gemeld, dat de bijzonderheden der conversie aan de bevolking nog niet voldoende zijn bekend gemaakt.

Hoe het zij, ik beschouw het als een eere-zaak zoo van minister als van landvoogd, dat zij op loyale wijze de onderwijsreorganisatie in Noord-Celebes doorvoeren.''

Diner ten paleize. De verjaardag van prinses Juliana werd in het paleis te Rijswijk gevierd met een diner, waartoe de Gouverneur-Generaal en mevrouw Idenburg ruim honderd gasten hadden genoodigd. Een negentigtal dames en heeren hadden aan de uitnoodiging gevolg gegeven. De leden van den Raad van Ned.-Indië zaten aan, de directeuren der departementen — de heer Lovink was wegens ongesteldheid verhinderd — de legercommandant, de aftredende en de nieuwe commandant der zeemacht, de algemeene secretaris, de Resident van Batavia en de assistent-resident van politie, de hier aanwezige opperofficieren en kolonels, de president van de Javasche Bank en de oudste directeur, vertegenwoordigers van de Maatschappij ,,Nederland'' en van den Rotterdamschen Lloyd — om de voornaamsten te noemen. Onder de gasten waren voorts de Sultan van Langkat en de Patih van Batavia.

Aan tafel hield Z.Exc. een korte toespraak, een heildronk uitbrengend op de Koningin.

Na tafel onderhielden de Gouverneur-Generaal en mevrouw Idenburg zich met de gasten, totdat zij zich omstreeks half twaalf terugtrokken.

Tentoonstelling Semarang 1913. Gemeld wordt, dat het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten in Ned.-Indië besloten heeft zijn medewerking aan de tentoonstelling, in 1913 te Semarang te houden, te verleenen. Het neemt zich voor om op het terrein een eigen gebouw te plaatsen met daaraan verbonden demonstratie-tuinen. Ook de Deli-Maatschappij heeft het plan te kennen gegeven de tabakscultuur in Deli op de meest uitgebreide schaal te doen vertegenwoordigen.

WEST-INDIË.

SURINAME.

In een bezadigde, met staatsmanswijsheid gestelde memorie beantwoordt de gouverneur het Voorloopig Verslag der Koloniale Staten betreffende de begrooting voor 1913. Met een macht van argumenten worden de aangevochten begrootingsposten verdedigd. Toch is het niet waarschijnlijk, dat de Koloniale Staten het eenmaal ingenomen standpunt zullen verlaten.

Aan het zeer lijvige stuk, welks samenstelling den departementschefs menigen zweetdroppel zal heb-

ben gekost, kunnen wij slechts enkele brokstukken ontleenen, waarbij wij min of meer verband zullen houden met hetgeen wij in ons nummer van 16 Mei uit het voorloopig verslag mededeelden.

De Gouverneur acht het, met de Kol. Staten van belang er op te wijzen, dat de Kolonie, ondanks de ongunst der tijden door eigen krachtsinspanning tracht te verkrijgen wat van het Moederland niet zonder noodzaak behoeft, en dan ook niet mag, gevraagd worden.

Wat de overschrijding van sommige begrootingsposten van 1911 betreft, nu de ramingen moeten worden opgemaakt ongeveer twee jaren vóór het einde van het dienstjaar, waarvoor zij dienen moeten, is nauwkeurige raming meestal zeer moeilijk geworden; met het oog op het subsidie, zijn de ramingen allicht niet ruim genoeg genomen. 't Feit dat toegestane credieten overschreden worden, kan dan ook niet dienen als een bewijs, dat de uitgaven niet tot het strikt noodzakelijke worden beperkt, al zal over dit laatste altijd verschil van gevoelen kunnen bestaan.

Dat op eene totale begrooting der uitgaven uit de eigen middelen der kolonie van *f* 3545590, na compensatie van de overschotten met de overschrijdingen, ten slotte een bedrag van *f* 44000, meer dan de raming blijkt uitgegeven te zijn, dus nog niet 1¼% van de raming, schijnt den ondergeteekende niet onrustbarend toe, al had ook hij liever gezien, dat er in plaats van een tekort een overschot op de raming was gelaten.

Over de vraag, welke uitgaven tot de „strikt noodzakelijke" moeten gerekend worden zal altijd meeningsverschil kunnen bestaan, vooral wanneer vele behoeften wegens gebrek aan fondsen op bevrediging wachten, zooals in deze kolonie het geval is. In den regel zijn de staatsinkomsten niet voldoende om in alle behoeften, die op een gegeven oogenblik om bevrediging vragen, te voorzien; dit verschijnsel doet zich in zeer welvarende landen voor, hoe veel te sterker dan niet in noodlijdende.

Het is dan ook bij de samenstelling der begrooting een voortdurend wikken en wegen van hetgeen zou mogen worden voorgesteld en wat tot later behoort te worden uitgesteld. Dat daarbij niet altijd eenstemmig zal geoordeeld worden over het brengen op de begrooting van zekere nieuwe posten of over uitbreiding van bestaande credieten is natuurlijk.

Noodzakelijk gebleken uitbreiding van het ambtelijk personeel en verhooging van salarissen, die onvoldoende zijn gebleken, mogen daarom echter niet achterwege gelaten worden; ondergeteekende erkent gaarne, dat uitzetting van het aantal ambtenaren en in het algemeen van alle vaste uitgaven immer moet worden tegengegaan, maar dat daartegen in de eerste plaats gewaakt moet worden in tijden van financieele ruimte, omdat de gevolgen zich zouden laten voelen in tijden van nood, terwijl er in tijden als deze zich van zelf een rem doet gevoelen.

Het bovenbedoelde meeningsverschil wordt nader aangetoond door de verhoogingen van bezoldiging, waarop in het Voorloopig Verslag aangedrongen wordt. Zouden de door de Staten noodig geachte verhoogingen niet even goed als de door ondergeteekende voorgestelde kunnen dienen tot staving van de bewering, dat bij het tot standkomen der begrooting het aanvragen van credieten niet tot 't strikt noodzakelijke werd beperkt?

Ten aanzien van uitbreiding en hoogere bezoldiging van ambtenaren wenscht de ondergeteekende in het algemeen het volgende mede te deelen.

Het is hem gebleken, dat de hoofdambtenaren hun tijd teveel moeten besteden aan dagelijks voorkomende zaken, die hen beletten aan bestuurszaken van meer ingrijpenden aard te arbeiden. Dit kan alleen veranderen door hun de beschikking te geven over meer en betere ambtenaren en deze kunnen alleen door betere bezoldigingen worden verkregen.

Hierbij voegen zich de gevallen, waarin de bezoldiging naar billijkheid te klein geacht moet worden. Men kan dan in eene tijdelijke economische depressie der kolonie moeilijk een motief zoeken om een erkende fout niet te verbeteren.

Ondergeteekende heeft zich niet door dit motief willen laten leiden, en zoodoende een beeld gegeven van de behoeften, binnen de nauwste grenzen beperkt. Hij laat nu echter in algemeenen zin ook de beslissing aan de Staten over. Hij is het volkomen met hen eens dat elke uitgave in dit opzicht, die niet door de dringende eischen van den dienst geboden wordt, achterwege moet blijven.

***

De achteruitgang in de goud-industrie is de aandacht van het Bestuur niet ontgaan.

Op het terrein van het kleinbedrijf van gouvernementswege zal — teneinde de ontginners aldaar, die in de laatste tijden zeer teleurgesteld zijn in de goudopbrengst, eenigszins tegemoet te komen — een prospectie plaats vinden, waartoe bereids een bedrag van *f* 1100 beschikbaar is gesteld. De uitkomsten met dit kleinbedrijf zijn ontmoedigend.

Naar aanleiding van hetgeen met betrekking tot de door den heer P. Tiffany aangevraagde concessie tot het baggeren van goud in de Marowijne te berde is gebracht, wordt medegedeeld, dat in de tweede helft van 1911 uit het Moederland is ontvangen een ontwerp-tractaat te sluiten tusschen Nederland en Frankrijk, tot regeling van de grens in de Marowijnerivier. Daarover werd advies uitgebracht. In welk stadium de onderhandelingen thans verkeeren, kan niet worden medegedeeld, aangezien zulks hier niet bekend is.

Het bestuur is niet bevoegd, hangende deze onderhandelingen, tot het uitgeven van baggerconcessies in de Marowijne over te gaan.

De Gouverneur is volkomen overtuigd van het groote nut, dat groote, soliede Maatschappijen voor de kolonie kunnen afwerpen ook in de goud-industrie en hij schenkt dus zijn volle aandacht aan de onderwerpelijke zaak.

Gaarne sluit de Gouverneur zich aan bij de hulde, in het Voorloopig Verslag gebracht aan den arbeid der Suriname-commissie.

Bij den Gouverneur bestaat het voornemen om tot eene reorganisatie van de inrichting der secretarie in verband met de overige departementen, in den geest als door de Suriname-commissie is aanbevolen, over te gaan, zoodra de Gouvernementssecretaris met kennis van zaken de noodige voorstellen daartoe zal kunnen doen. Hierbij zal in het bijzonder gestreefd worden naar bevordering van een spoediger afdoening van zaken.

Naar onze meening was dit wel het ongelukkigste voorstel van de Commissie. De oplossing moet juist in tegengestelde richting gezocht worden, n.l. in die van meer zelfstandigheid der afdeelings-chefs. De Gouverneur moet zich losmaken van alle bemoeiingen met kleine détails, die zijn tijd in beslag nemen. Wij zijn dan ook overtuigd dat de Secretaris zoodra hij de „kennis van zaken" verkrijgt, geheel andere voorstellen zal doen dan de Commissie.

Over de nieuwe verlofregeling zegt de gouverneur o.m., dat het hem niet duidelijk is, hoe men bij de groote verscheidenheid van Suriname's inwoners, van een neerkomen op een rassenonderscheid kan spreken.

De gouverneur wil gaarne gevolg geven aan het verzoek om bij het opperbestuur aan te dringen op wijziging der regeling in quaestie, als een grondig onderzoek der zaak daartoe aanleiding geeft.

In hoeverre de vrees gegrond is geweest, dat tengevolge van den abnormalen waterstand in de rivier het stoomschip, dat omstreeks 20 Maart jl. van Paramaribo de reis naar Europa zou ondernemen, onmogelijk tot Paramaribo zou hebben kunnen doorstoomen en dat het daarom van Trinidad rechtstreeks naar het Moederland is vertrokken, kan door den Gouverneur moeilijk beoordeeld worden, bij gebrek aan voldoende gegevens. Het Bestuur in de Kolonie is over de door de Regeering verleende vergunning niet gehoord.

Opmerkelijk, dat het Departement van Koloniën beschikte over gegevens, die den Gouverneur ter plaatse ontbraken.

***

De omstandigheid, dat dr. Cramer de kolonie verlaat, heeft den Gouverneur aanleiding gegeven een ingrijpende wijziging te brengen in het voorstel tot organisatie van een landbouwdepartement. Eerst nadat de opvolger van den tegenwoordigen landbouwdirecteur zich voldoende op de hoogte gesteld heeft, kan reorganisatie weder aan de orde worden gesteld.

***

Suriname van 3 Mei deelt onder het hoofd „Kwik in Suriname" het volgende mede:

De heer D. E. Headly, die het placer Bonidoro in de Marowijne in optie heeft, zond monsters cinnaber daarvan ter essayeering aan den heer Robert Scott in Californië, uitvinder van het „Scott's Kwikzilverfornuis."

Het rapport van dezen expert is buitengewoon gunstig. De heer Scott verklaart, dat het hem toegezonden monster tot het beste behoort, wat hij gezien heeft en meent dat, als de cinnaber gemiddeld een tiende van het gehalte heeft van het gezonden monster, het erts nog rijk genoemd kan worden."

***

„Een plan — aldus de N. R. Ct. van 22 Mei, Avondblad D — dat veel zal kunnen bijdragen tot bevordering van de welvaart in onze West-Indische koloniën, zal wellicht binnenkort verwezenlijkt worden. Het betreft de oprichting van een cultuurbank voor de West, waarvan het denkbeeld reeds vroeger geopperd is door het Kamerlid dr. Bos, die ook in het tot stand brengen van de thans

gevormde combinatie een werkzaam aandeel heeft gehad.

Aanvankelijk heeft men getracht tot een samenwerking te komen met de West-Indische belangen, die te Amsterdam in verschillende daar ter stede gevestigde ondernemingen vertegenwoordigd zijn. Daar echter het doel van de op touw te zetten onderneming, die in de eerste plaats een bankinstelling voor de West-Indische cultuurzaken zal moeten zijn, niet geheel in overeenstemming bleek te zijn met de zienswijzen van de Amsterdamsche geïnteresseerden, zal, dank zij het initiatief van de Rotterdamsche Bankvereeniging, de zaak thans overwegend door Rotterdamsche belanghebbenden worden beheerscht. Behalve de genoemde bankinstelling heeft zich ook de firma Weise & Co., alhier, bij de oprichting geïnteresseerd, terwijl van de Amsterdamsche belanghebbenden alleen de Surinaamsche boschexploitatie-maatschappij, voorheen Van Tubergen & Daam, van de combinatie deel uitmaakt.

De nieuwe bank, die in de allervoornaamste plaats een kredietinstelling voor den landbouw zal zijn en in de tweede ook als algemeene kredietbank zal fungeeren, zal een kapitaal hebben van *f* 1½ millioen, waarvan *f* 1 millioen preferente aandeelen en *f* 500.000 gewone aandeelen. De preferente aandeelen worden door een syndicaat, onder leiding van de Rotterdamsche Bankvereen. overgenomen. Besprekingen met de regeering gehouden over de opte richten cultuurbank hebben er toe geleid, dat een wetsontwerp is opgesteld, hetwelk, naar wij vernemen, thans bij den Raad van State in behandeling is, waarbij de regeering de *f* 500.000 gewone aandeelen neemt, terwijl zij gedurende een zeker aantal jaren een rente van 5 pCt. garandeert op de preferente aandeelen. Het desbetreffende wetsontwerp zal binnenkort aan de goedkeuring van de volksvertegenwoordiging worden onderworpen."

***

Bij Koninklijk besluit is benoemd tot gedelegeerde der Nederlandsche regeering op het in 1912 te Londen te houden 18de internationaal Americanistencongres, jhr. L. C. van Panhuys, hoofdcommies bij het departement van Koloniën te 's-Gravenhage.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Christendom en Mohamedanisme. — N a r w a s t o e geeft, blijkens de P e r t j a T i m o r van 22 Febr. j.l. no. 16, in de T j a h a j a S u m a t r a eenige zijner gedachten over bovenstaand onderwerp ten beste, waaraan het navolgende is ontleend:

De schrijver acht het geen gemakkelijke taak voor de Indische regeering om alle in het uitgestrekte gebied van Ned.-Indië aanwezige volksstammen met hunne verschillende godsdiensten en gebruiken op religieus gebied te bevredigen. De godsdiensten die echter in Ned.-Indië het meest op den voorgrond treden, zijn die van de Mohamedanen en van de Christenen en daarom bestaat er, volgens schrijver, wel aanleiding om aan de belangen van die twee godsdiensten eenige meerdere aandacht te wijden.

Wel is waar, komt ook de godsdienst der Hindoes nog voor bij de B e d o e w i 's op J a v a en bij een groot gedeelte van de bevolking op het eiland Bali en heeft ook deze wel recht op belangstelling, doch de omvang van dien godsdienst is niet bijzonder groot en schijnt bij het in het gedrang komen tusschen de Christelijke en Mohamedaansche godsdiensten voorbestemd in de toekomst geleidelijk te verdwijnen.

Behalve in enkele streken van den Indischen Archipel als in de Bataklanden, in Midden-Borneo, in de Minahassa en in de Molukken wordt de Moham. godsdienst beleden door alle Inlanders.

Neemt men evenwel in aanmerking de gebrekkige wijze, waarop de voorschriften van dien godsdienst in toepassing worden gebracht, dan kan men nu juist niet verklaren, dat de godsdienstige gevoelens diep wortel hebben geschoten.

Men kan wel zeggen, dat in elk Indisch dorp van eenigen omvang een m o s k e e of een ander gebouw dat voor kerkgebouw dienst doet, wordt aangetroffen.

In het algemeen bestaat dus voor het volk de gelegenheid om zich regelmatig te vereenigen in het gebed, doch gaat men eens na hoevele personen van de duizend Mohamedaansche belijders daaraan deel nemen, dan bedraagt dit aantal nog geen 60 of 70. Somtijds is de opkomst zelfs zóó gering, dat de 44 personen, wier aanwezigheid noodzakelijk is voor het Vrijdaggebed, zelfs niet bij elkander zijn te krijgen, zoodat het gebed niet door kan gaan. En toch is het gebed een van de vijf pilaren van den Mohamedaanschen godsdienst.

Het feit, dat nog geen 10 pCt. van de Mohamedaansche bevolking de voorschriften van haar godsdienst behoorlijk nakomt, schijnt aan een der Mohamedaansche journalisten op Java aanleiding te hebben gegeven tot een bespreking in zijn blad van dit verschijnsel, terwijl een exemplaar van het blad aan den Directeur van Onderwijs en Eeredienst ter kennisname werd aangeboden. In dat geschrift wordt de aandacht der regeering gevestigd op het feit, dat zij zich aan de belangen van den Christelijken godsdienst geheel wijdt en dezen steunt terwijl zij van den Mohamedaanschen godsdienst geen notitie neemt. Men laat dit schip reilen en zeilen zooals het gaat, hoewel de richting die het neemt toch zeker van 't hoogste belang moet worden geacht voor de rust en orde en voor den vooruitgang van het Mohamedaansche volk.

De schrijver betreurt zulk een partijdige opvatting en vindt geen enkele reden voor dergelijke on-

FEUILLETON.

DONKER BATAVIA. *)

(*Vervolg en slot*).

„Wein, Weib und Gesang."

Gezang hadt ge beneden gevonden, „das Weib" kunt ge ergens anders in het gebouw vinden, want verder in het hol, door nauwe, onooglijke gangetjes te bereiken, troonde de ontucht. Daar was ook het buffet, waar de champagne en andere opwindende dranken werden geschonken. Een doolhof van gangen was het tusschen bamboezen beschotten, waardoor spaarzaam licht scheen. Kleine kamertjes door kretonnen gordijnen afgesloten, als eerzame kamertjes van een poffertjeskraam. In gangen liepen jonge vrouwen heen en waar, als priesteressen der onschuld in het wit gekleed. Toen ze de Europeanen zagen, vluchtten ze weg, achter de gordijntjes. In een der kamertjes, waar we plots binnenkwamen, speelde een der vrouwen guitaar, luisterde een jonge man, uitgestrekt op een divan als een pacha, naar het spel van zijn favorite.

Hoeveel kamertjes er waren, ik weet het niet. De gangetjes, die kris-kras door elkaar liepen, schenen eindeloos.

In dit gedeelte van het gebouw heerschte stilte, al hoorde men nu en dan nog even het geroezemoes van het speelvertrek, het klagende geluid der strijkinstrumenten. Toch lag over het geheel een vreemde onrustige stemming. En die onrustige stemming bleef ons bij, ook toen wij nog hooger stegen, een nauw, vuil trapje op en in een groote zaal kwamen, laag bezolderd, door pilaren gedragen, en eigelijk een groote breede galerij om een groote door een hek afgeschutte opening, die gelegenheid gaf beneden in het gebouw te zien.

Daar, op deze galerij, ontdekten wij een mooie, gebeeldhouwde steenen bank, wat verweerd, niet behoorlijk onderhouden. Dit bleek de ontvangkamer van de directie. Er werden ons dranken en sigaren aangeboden, die we wel moesten accepteeren, want weigeren zou als een beleediging worden opgevat. Deze galerij was weer in verschillende vertrekken deeld. In een daarvan zagen wij aan een groote tafel eenige mannen spelende. Een van hen het bovenlijf geheel ontbloot, vol vuur, hartstochtelijk 't spel volgend. Deze galerij, waar de warmte van het geheele huis scheen samen te komen, voerde aan beide zijden naar een platform.

Daar was de tropennacht, daar was de sterrenbezaaide hemel, daar was het dakenpanorama van de Chineezen-wijk, die aan alle kanten donker en somber voor ons lag uitgestrekt.

Hier zochten de moede vrouwen in het wit voor een oogenblik frissche lucht, hier zochten zij verademing na de verstikkende atmosfeer van de kleine kamertjes.

Wat een heerlijkheid was dit! De beklemming, die u drukte in dit huis, was weg. 't Was alsof ge u veiliger voeldet, nu ge het schitterende uitspansel boven u zaagt, nu ge na al het vuile, onreine van daareven den reinen hemel zaagt, waar van de koelte tot u scheen te komen. 't Was om uit te zingen van vreugde, om op te springen van blijdschap. Een wonderlijke aandoening voelde ik over me komen, en nooit vond ik den hemel schooner dan op dit oogenblik.

De eer van de Geisha.

Het was een kleine Geisha. Zij was niet jong meer, kleine rimpeltjes vielen te ontdekken in het bepoederde kindergezichtje.

Wij hadden haar gevonden op onzen nachtelijken tocht door donker Batavia. Een roode lantaarn vóór het huis had ons den weg gewezen.

Voor het huis een groote erf. Op de voorgalerij

*) Overgenomen uit de *Java-Bode*.

verschilligheid waar het bekend is, dat de Mohamedaansche godsdienst bij een goede toepassing van de voorschriften zooveel goeds in zich bevat en tot eenstemmigheid kan leiden. Het plegen van misdrijven wordt daarin verboden en gestraft, evenals het spreken van achterklap. Naastenliefde wordt beoogd en betracht, getuige het voorschrift van het opbrengen der dzakat, het schenken van de pitrah en het geven van aalmoezen en voeding aan de armen. Ook wordt tijdelijk voorzien in de geldelijke nooden van hen, die tot het Mohamedaansch geloof zijn overgegaan. De werkelijke Mohamedaan breekt nimmer den naasten band tusschen hem en den arme en schaamt zich niet met dezen aan te zitten aan denzelfden maaltijd.

Onder dit licht bezien, vergist z. i. de Regeering zich deerlijk door te volharden in hare partijdige, afstootende houding ten opzichte van den Mohamedaanschen godsdienst terwijl er voor haar juist alle aanleiding bestaat om die houding te wijzigen en het verschil in waardeering tusschen Christelijke en Mohamedaansche belijders prijs te geven.

Mohamedaan of Christen is de vraag die zoo menig Inlander zich in den tegenwoordigen tijd stelt en die hij niet weet te beantwoorden.

Elk belijder stelt zich op zijn eigen standpunt en houdt zijn eigen godsdienst voor de beste.

Dit is te betreuren omdat zulks eenmaal moet leiden tot ernstige botsingen. Wil de Regeering dit voorkomen, dan zal zij zich aan de belangen van den Mohamedaanschen godsdienst even goed moeten laten gelegen liggen als aan die van den Christelijken godsdienst. Daarvoor behoeft zij nu slechts behoorlijke godsdienstige scholen met goed voorbereide onderwijzers in het leven te roepen, welke uit de negorijfondsen of door de bevolking moeten worden bekostigd. Verdere bemoeienis is niet noodig en dan kan de Regeering ten allen tijde van de rust en orde in Nederlandsch-Indië verzekerd zijn.

Het nieuwe Maleische blad, de „Soeara Rahajat" (= Stem van de onderdanen). — De Djawa Tengah van 13 Februari deelt in haar nummer 37 mee dat het aantal van 7 ter hoofdplaats Padang (W.-kust van Sumatra) verschijnende Maleische nieuwsbladen weldra met één zal worden vermeerderd en wel met dat van de Soeara Rahajat.

Het zal worden uitgegeven onder leiding van den heer Sidi Maharadja en het doel dat men zich bij de uitgifte van dit blad voor oogen stelt, is een orgaan in het leven te roepen voor alle verdrukten, die een uitweg zoeken en uit de bestaande moeilijkheden willen geraken.

Het blad zal worden gedrukt op de drukkerij van het blad de Oetoesan Melajoe, toebehoorende aan de vereeniging de Menangkabausche Drukkerij.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Behartiging in Nederland van de belangen der Nederlandsche-Chineesche onderdanen in Nederlandsch-Indië. Met betrekking tot dit onderwerp, werd aan de Ho Po van 6 Maart 1912 no. 462 het navolgende ontleend:

De leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal in Nederland hebben in dat Staatslichaam zitting als vertegenwoordigers van het Nederlandsche volk en kunnen als zoodanig in de vergaderingen de onderwerpen, die met Nederlandsche en Koloniale belangen in verband staan, bespreken en daarover hunne meeningen zeggen zooals hun goeddunkt. Een dergelijke regeling is één van de eerste voorwaarden, die tot een onpartijdig en rechtvaardig bestuur van een land moet leiden en het ligt dan ook in de bedoeling van de Regeering der Chineesche Republiek om in dien geest het bestuur over Groot-China in te richten.. De Chineezen in Nederl.-Indië, wier aantal vrij aanzienlijk is, worden dààr te lande nog steeds als vreemde Oosterlingen beschouwd en door velen ook nu nog aangezien als bloedzuigers en bedriegers van het Inlandsche volk, hetgeen het noodzakelijk heeft gemaakt dat op hen vele lastige bepalingen werden toegepast, hoewel zij in de werkelijkheid niet anders waren dan rustige burgers die niet weinig tot de ontwikkeling van de algemeene welvaart bijdroegen.

De Nederlanders hebben derhalve hunne vertegenwoordigers, die voor de Nederlandsche belangen kunnen opkomen, doch de Nederlandsche Chineesche onderdanen in Ned.-Indië beschikken hoofdzakelijk tengevolge van gebrek aan zakenkennis, over geen enkel persoon in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, die hunne belangen kan behartigen, hetgeen toch dringend noodig is. De Chinees in Ned.-Indië wordt over het algemeen niet geëerbiedigd, niet zoozeer door Hare Majesteit de Koningin als wel door hare Nederlandsche en Ned.-Indische ambtenaren, die maar niet schijnen te kunnen begrijpen dat de Chinees in Nederl.-Indië thans een Nederl. onderdaan is, die op behoorlijke wijze de kosten van de Staatshuishouding mede draagt.

De discussie in de Tweede Kamer gehouden tusschen de heeren van Hoogstraten en Hugenholtz gaf daarvan opnieuw een bewijs. Met kracht bestreed de heer Hugenholtz de bewering van eerstgenoemde als zou het bestaan van het Chineesch element in N.-Indië een kanker zijn voor de rustige ontwikkeling van de Inlandsche bevolking en deze volksvertegenwoordiger had daarbij gelukkig den steun van den Minister van Koloniën, die de oordeelkundige en rechtvaardige verklaring aflegde, dat de Ned.-Ind. Chineezen als rustige, nijvere burgers aanspraak konden maken op dezelfde consideratie als de andere nationaliteiten en andere menschenrassen.

van de groote woning slechts een enkele lamp. In het midden van het huis, in een groote zaal wat meer licht. Daar in die zaal zaten de Geisha's aan een ronde tafel, waarboven een gaslamp vlamde. Die Geisha's, fijntjes als étagere-poppetjes in haar veelkleurige zijden kimono's, rookten haar sigaretjes, lachten met kleine loens-oogjes. Ze hadden niets opdringerigs, die kleine Geisha's bleven rustig zitten vroegen niets, animeerden niet. Ze waren niet ruw, hadden beschaafde maniertjes, gaven den indruk van eerbare vrouwen.

Het huis zag er helder, netjes uit. De kamertjes der Geisha's waren ingericht als vertrekjes van eerzame bakvischjes.

Wat mij trof was het blokje, waarop bij het slapen gaan, de Geisha's haar hoofd leggen. Een stuk hout uitgehold, om het hoofd er in te kunnen leggen of liever den hals, zoodat het hoofd, zooals bij het blok van een guillotine, eruit steekt.

Zoo blijft het hoofd geheel vrij, zóó blijft haar kunstig kapsel in orde. Elken morgen het op te maken is te moeilijk, nu gebruiken ze die ongewone wijze om het sierlijke kapsel te bewaren.

Een van haar vertelde ons haar geschiedenis, heel kort, met weinig woorden. Ze deed het verhaal onopgesmukt. Ze vertelde het, omdat wij er naar vroegen, minder om te klagen, minder om medelijden op te wekken, minder met de bedoeling er wat geld uit te slaan.

Sinds 6 jaar was ze hier. Ze was over Singapore hierheen gekomen. Van de eene hand in de andere overgegaan, verkwanseld als een stuk speelgoed. Sinds 6 jaar was ze in het huis met de roode lantaarn en ze had nog 400 gulden schuld. O, die vrouw van het huis wist wel wat ze deed, zij drong haar telkens nieuwe kimono's op. Ze kreeg goed eten, maar haar koffie, haar thee, haar suiker moest ze zelf betalen. Als een vampyr hield die vrouw haar vast; die schuld verminderde door de percenten die ze kreeg van het ontucht-geld. Maar die schuld verminderde zoo weinig, omdat er telkens weer wat bijkwam. Zes jaar was ze hier en nog *f* 400 schuld. De nieuwelingen die er waren hadden wel *f* 1000.

Wij zeiden haar, dat zij om die schuld nooit vervolgd zou kunnen worden, maar de Geisha met het kindergelaat antwoordde: „dat haar eer niet gedoogde met schuld heen te gaan." De eer van een Geisha! Het was minder het verlangen haar tegenwoordig leven te eindigen dat haar pijnigde dan de begeerte haar ouders terug te zien — en haar mooi land.

De Geisha klaagde toch even. Wat hadden hare ouders aan haar? Niets. Ze kon ze niets sturen. Ze moest eerst haar schuld hebben gedelgd, vóór zij haar vader en moeder kon helpen. En wanneer zou dat zijn? Werd zij, de leelijke, kleine Geisha nog zóó begeerd, dat zij haar schuld spoedig kon afdoen? Waren het niet eerst de jongeren op wie de keuze viel?

De Geisha vertelde dat brokje levensgeschiedenis onder den glimlach, die geen harer verliet, toch wel een droevig glimlachje als van een, die lachen moet terwijl het levensleed schrijnt.

Dit verhaal behoort bij donker Batavia. O, het is niet nieuw. Dezelfde geschiedenis van uitbuiting en vrouwen-exploitatie hoort ge overal. Overal vindt ge mannen en vrouwen, die van de ontucht van vrouwen leven, die haar tegenhouden, vaak met geweld beletten een nieuw leven te beginnen.

In heel de wereld zijn er ongelukkige vrouwen, afgebeulde slavinnen, maar dat kleine verhaal van de kleine Geisha trof ons diep.

Ik ben maar een „jeune homme pauvre"; als ik geld had gehad, had ik die arme Geisha vrijgekocht en naar haar land en ouders teruggezonden.

Maar, bij God, er zijn nog zoovelen van die Geisha's, die de bevrijding willen en het verdienen.

De heer Hugenholtz zal zich voortaan aan de Chineesche belangen in Ned.-Indië gelegen laten liggen, hetgeen blijkt uit een brief van den heer Teng Sioe Hie, medisch student te Leiden, gericht aan de besturen van de Chineesche vereenigingen Hak Boe Tjong Hwee en Siang Hwe in Ned.-Indië, en waarin hij kennis geeft, dat genoemde volksvertegenwoordiger, zoodra hij op de hoogte van Chineesche toestanden en verhoudingen zal zijn gekomen, zich bereid heeft verklaard de verschillende aangelegenheden der Ned.-Ind. Chineezen in de Tweede Kamer ter sprake te brengen.

Deze gelukkige tijding, zegt de hulpredactie, is in Ned.-Indië met de grootste vreugde vernomen door allen in wien nog Chineesch bloed door de aderen stroomt. Het is te hopen, zoo voegt zij daaraan toe, dat dit ook zóó door de Chineesche officieren in Ned.-Indië zal worden begrepen en dat deze genegen zullen worden bevonden den heer Hugenholtz ten deze bij te staan in zijne taak en hem al die gegevens en inlichtingen zullen willen verstrekken, welke voor het beoogde doel dienstig kunnen zijn. Zij zullen dus in schriftelijke correspondentie met dien afgevaardigde moeten treden, waartegen vermoedelijk geen bezwaar zal bestaan bij de jongere officieren, die over het algemeen tot de Jong-Chineesche partij behooren.

De uitkomsten dier bemoeienissen zullen natuurlijk moeten worden afgewacht.

Viering van het Tjap-Gomehfeest door de Chineezen ter hoofdplaats Batavia.

Na de onlangs ter hoofdplaats Batavia plaats gehad hebbende verwikkelingen door de Chineezen bij gelegenheid van het uitsteken der nieuwe Chineesche Republikeinsche vlag, was het aangenaam te lezen, dat de viering van het jongste Tjap Goméh-feest aldaar geen aanleiding tot opstootjes had gegeven. Volgens mededeeling, voorkomende in de Pemberita Betawi van 4 Maart no. 53, kon men niet opmerken dat in dit jaar het feest met minder opgewektheid werd gevierd dan vroeger.

Reeds vele dagen te voren kon men zekere meerdere bedrijvigheid en drukte op de openbare wegen waarnemen, die toenam, totdat de eigenlijke feestavonden op Zaterdag en Zondag, 2 en 3 Maart jl., waren aangebroken. Niettegenstaande op Zondagavond eenige regenbuien vielen, nam de feestelijke stemming in het geheel niet af, vooral niet bij de jongelieden, terwijl de feestvierende menigte eerst laat in den nacht terugkeerde. Maandagavond werd het feest op Tanah-Abang voortgezet, doch nergens werd de rust verstoord. Wanklanken werden niet gehoord. Het beleidvol optreden der politie werd geroemd.

Chineesche werkgevers. — In de Maleisch-Chineesche pers en ook in deze rubriek van ons weekblad is reeds herhaaldelijk gewezen op de gebrekkige wijze waarop de Chineesche werkgevers en supérieuren met de in hun dienst zijnde of toevertrouwde landgenooten omspringen. Meermalen werd hen aanbevolen, meer en beter dan thans het geval is te letten op de hoegrootheid van het loon, op de kwaliteit en hoeveelheid van het voedsel dat den ondergeschikten toekomt, op de verzorging ingeval van ziekte en invaliditeit enz., en zich ten dien opzichte te schikken naar het meer humane optreden der Westerlingen.

De heer Tjong Hoa Djin van Medan brengt dit onderwerp in de Ho Po van 5 Maart 1912 no. 323 opnieuw ter sprake, daarbij de aandacht der werkgevers vestigende op de wenschelijkheid om hunne ondergeschikte landgenooten niet altijd als lastdieren te beschouwen, die van zonsopgang tot zonsondergang moeten werken, doch in hun belang overeenkomstig de Westersche gewoonten, ook eens te letten op de vrije dagen als de Zondagen, feestdagen enz. De schrijver nam nog niet waar, dat een der Europeesche werkgevers door vrijgevige maatregel ten dezen van honger is omgekomen.

Te Batavia is reeds een der Chineesche werkgevers in bovengenoemde richting werkzaam geweest, met het gevolg, dat hij over de uitkomsten meer dan tevreden is.

Het is te hopen, dat het gegeven goede voorbeeld door tal van andere Chineesche werkgevers zal worden gevolgd.

Van Vreemde Koloniën.

BRITSCHE KOLONIËN.

Terwijl Canada en Australië een oorlogsvloot bouwen, die zij, in combinatie met hun weermiddelen te land, in beginsel voor de verdediging van hun gebied bestemmen, heeft Nieuw-Zeeland dit standpunt niet — of nog niet — ingenomen. De „New Zealand" is een groote liniekruiser die, in Engeland op stapel gezet voor rekening der kroonkolonie, door deze aan het moederland ten geschenke is gegeven. Hoewel de Britsche admiraliteit vrij over de bestemming van het schip kon beschikken, meende zij volgens de bedoeling van de schenkster te handelen door het voor de scheepsmacht in het Verre Oosten te bestemmen en in te deelen bij het eskader, dat zijn station heeft in de Chineesche wateren, van waar het nu en dan ook Nieuw-Zeeland zou bezoeken. Hierin is thans een verandering gekomen, die om de beweegreden, welke er bij is uitgesproken, meer beteekenis heeft, dan wij overigens zouden hechten aan de indeelingen van een zeekasteel in de Chineesche- dan wel in de Europeesche wateren. De Britsche minister van koloniën toch zond aan den eersten minister van N. Zeeland het volgende telegram: „Wanneer Europ. mogendheden hun vlootprogram uitbreiden, zooals nu aanstaande en waarschijnlijk schijnt, komt het wenschelijk voor de liniekruiser New-Zealand, instede van in China dienst te laten doen, bij de vloot in de Noordzee te voegen, daar alleen zal hij zich met schepen van gelijke grootte en soort te meten krijgen. Als de regeering dit goed vindt, zal de admiraliteit zonder verwijl den gepantserden kruiser Defence, een schip van hetzelfde type als de Minotaur, naar het Chineesche station zenden, waardoor de overmacht van Engeland in het Verre Oosten toch afdoende verzekerd wordt. Zij zal er dan voor zorgen, dat de New-Zealand in October toch Nieuw Zeeland zal bezoeken en daar drie maanden in de havens blijft, voordat zij zich bij de Noordzee-vloot aansluit."

Dit verzoek is blijkbaar gedaan onder den invloed van de Duitsche vloot-plannen. De regeering van N. Z. heeft zich op het royale standpunt gesteld, dat zij het geschenk ten volle als geschonken wenscht te beschouwen. De Britsche regeering deele de linie-kruiser in waar zij zelf dit 't meest noodig of nuttig oordeelt.

***

Zoo nu en dan hadden wij melding te maken van geruchten over martelingen, die in gevangenissen in Britsch-Indië zouden worden toegepast, soms als maatregel van politie, soms als middel om geïnterneerden tot bekentenis te brengen. Volgens een Reuter-bericht uit Calcutta heeft het hooggerechtshof nu 2 hoofdkonstabels veroordeeld, wegens marteling van gevangenen om hen tot verklaringen te dwingen. Een derde hoofdkonstabel en een Europ. inspecteur werden veroordeeld wegens medeplichtigheid. Gelukkig dat de misbruikers van het gezag gestraft zijn. Maar maken dergelijke aanwijzingen geen maatregelen van meer algemeenen aard noodig? En hebben ook andere landen, meer in het bijzonder koloniale besturen, zich niet tot taak te stellen na te gaan in hoever bij hen deze zonde ook wellicht voortwoekert?

DUITSCHE KOLONIËN.

Wij hebben reeds melding gemaakt van het voornemen van den Duitschen minister van koloniën, Dr. Solf, om een reis naar West-Afrika te ondernemen, die zich waarschijnlijk niet tot het Duitsche gebied zal bepalen, maar waarbij ook een bezoek aan Britsche koloniën gebracht zal worden. Dr. Solf, die zijn sporen heeft verdiend in den archipel van den Stillen Oceaan, wil over het belangrijke gebied in Afrika door eigen aanschouwen een oordeel vormen en tevens nagaan in hoever daar van samenwerking met Groot-Brittanië heil te verwachten is. Dezer dagen gaat hij te Antwerpen scheep, de reis zal vier maanden duren.

***

De Deutsche Ostafrikanische Zeitung breekt een lans voor 'n afzonderlijke rechtspraak voor Inlanders in Daressalam. Het bijzondere karakter van de in zielental sterk toenemende Inlandsche bevolking doet de behoefte aan verbetering van den bestaanden toestand sterk gevoelen. De leiding der rechtspraak zou niet zoo zeer moeten komen in handen van iemand, die, zooals het geval is met de rechters, welke voor Daressalam bestemd worden, doorkneed is in de Duitsche wetsbepalingen en vertrouwd met de Duitsche denkbeelden, maar wel van iemand, die den Inlander, zijne gewoonten en gebruiken door en door kent. Zooals de regeling der werkzaamheden thans is, laat de met arbeid overkropte rechterlijke ambtenaar, de afdoening der zaken van de inboorlingen in hoofdzaak aan een secretaris over.—

Bij de eenvoudige opvattingen van rechtspraak, die de Inlanders hebben, moge hierin berust zijn, op den duur kan men er geen vrede mee hebben. Waar een gecodificeerd recht ontbreekt, komt het eigenlijk nog meer er op aan bekwame en hoogstaande rech-

ters te hebben, dan waar een goed omschreven rechtboek beschikbaar is. Ook is het in onzen tijd niet meer te verdedigen éénzelfde ambtenaar straf-aanvrager, onderzoeker, rechter en voltrekker van de uitspraak tegelijk te laten zijn, zooals dit in D. Oost-Afrika het geval is.

***

De Berlijnsche geoloog E. F. Kirchstein heeft op zijn laatste ontdekkingsreis in de hoogvlakte van Moehoembi, bij het Niassa-meer, een brandend steenkolenveld gevonden, dat zich over 5 mijlen zou uitstrekken. Vermoedelijk door een grasbrand aangestoken, zal het al verschillende jaren in gloed staan en onder het zandsteendek voortsmeulen. De Inlanders twisten er sedert lang van, maar bijgeloof deed het hen geheim houden voor de blanken, en een missionaris, die het verschijnsel eenigen tijd geleden opmerkte, hield het voor een nieuwen zich vormenden vulkaan.

MAROKKO.

Als de reis van generaal Lyautey naar Fez, dank zij detachementen, die den weg schoonhielden, dank zij vliegeniers, die uit de hoogte als verspieders voor de colonne dienst deden, dank zij de sterke escorte, al zonder ernstige incidenten mocht verloopen, eenmaal daar aangekomen heeft hij de zaken meer verwikkeld gevonden dan hij kon weten bij het aanvaarden van zijn taak. Niet alleen heeft de partij van verzet in aantal en durf gewonnen, maar zij is er zelfs toe overgegaan een tegen-sultan uit te roepen; Moelei Hafid vraagt niet beter dan af te treden; de opstand vindt aanhang in ver van elkander gelegen gedeelten van het rijk. Fez is aangevallen; de vijand drong tot in de stad door. De Inl. afdeelingen zijn niet te vertrouwen, de Fransche troepen niet sterk genoeg om op meerdere punten met kracht op te treden. Ten slotte zal Frankrijk den toestand wel onder de knie krijgen, maar, in tegenstelling van hetgeen de publieke opinie een maand geleden dacht, heeft nu iedereen de overtuiging, dat het hiertoe een moeilijken, langen strijd te voeren zal hebben.

ST. THOMAS.

De Deensche Rijksdag heeft het wetsontwerp, om de particuliere maatschappij, die de haven van St. Thomas geschikt wil maken voor handelsschepen van de grootste afmetingen, de noodige hulp en steun te geven, aangenomen. Zoo hoopt Denemarken bij de opening van het Panama-kanaal aan de handelsvloot een goede etappe-plaats in West-Indië aan te bieden, die aan alle eischen van den tijd zal voldoen.

DE ITALIAANSCH-TURKSCHE OORLOG.

Italië heeft al 12 eilanden van het Turksche gedeelte van den Aegeïschen archipel bezet. De Italiaansche bevolking is zeer ingenomen met dit succes. In Tripoli schieten de zaken niet op, al weet generaal Caneva periodiek een overwinning over te seinen, in Tripoli zal een beslissende uitkomst bij de daar gevolgde methode ook niet te bereiken zijn, zooals wij uitvoerig in Het Kol. Weekblad aangetoond hebben. 't Komt nu inderdaad zoo onverstandig nog niet voor Turkije aan te tasten waar het wel kwetsbaar is en dit te doen op een wijze, die eendeels de Ital. bevolking weer wat geestdrift bijbrengt en die anderdeels de groote mogendheden tot ingrijpen kan noopen. Maar Italië make zich niet de illusie dat het Tripoli zal kunnen onderwerpen door 'n strijd buiten Tripoli.

DE CHINEESCHE LEENING.

De banken hadden afgezien van den eisch om de ontwapening van de troepen onder controle te stellen van vreemde officieren. In plaats hiervan was de volgende regeling aanvaard. Chin. hoofdofficieren zouden toezicht uitoefenen op het afdanken van de troepen; werd door hen gunstig gerapporteerd, dan zouden de douane-kantoren de noodige fondsen voor de afbetaling dier troepen uitkeeren, de banken geven die fondsen dan weer terug aan de douane-kantoren. Deze sommen zouden worden beschouwd als voorschotten tegen 6 pCt. te ruilen tegen schuldbekentenissen van de schatkist.

Tegelijkertijd was een raad van contrôle in het leven geroepen, die toegevoegd bleef aan het ministerie van financiën. Daarin zou een vreemdeling, vertegenwoordiger der banken van de zes mogendheden, een Chineesch lid, behalve de noodige beambten, zitten.

Voor de eerst bedoelde functie was de heer Rump aangewezen, financiëel bestuurder van de Duitsche afdeeling van den spoorweg van Tien Tsin naar Poe Kow. De voor te schieten sommen bedragen 36 millioen taels in één maand te betalen, waarvan 20 millioen — plm. 30 millioen gulden — voor de afdanking der troepen. En met die som was men nog niet ten volle gerust dat 't kalm verloop verzekerd is; er komen zooveel monden zonder voedsel, er zijn zooveel ambitiën gewekt onder een talrijke en ruwe schare zouden die los gelaten krijgers met wat geld in de zak niet dadelijk weer nieuw gevaar voor de rust opleveren?

Maar zoo scheen de eerste storting dan toch eindelijk geregeld. Vóórdat zij echter tot uitvoering kwam, bereikte ons het bericht, dat de geheele groote leening van de zes-mogendheden-bank, ad ruim 700 millioen gulden, op het verzet van het Chin. volk schipbreuk heeft geleden. Wat nu?

BELGISCH KONGO.

Generaal baron Wahis, gouverneur-generaal van Belgisch Kongo, is op zijn verzoek van die functie ontheven en zal worden opgevolgd door den onder-gouverneur Fuchs.

Het verhaal van den toea boba.

J. S. schrijft in De Javabode:

Het verhaal van den „kalen" mijnheer. Dr. Adriani zal het me niet euvel duiden, dat ik boven het verslag van het onderhoud, dat ik dezer dagen met hem had, den bijnaam zet, door de Toradja's hem gegeven.

Het verhaal van den kalen mijnheer, dat is in het kort een stukje geschiedenis van een mooi zendingswerk, van de poging wat beschaving te brengen onder de wilden en heidenen, van de zelf-opoffering van menschen, die een groot deel van hun leven te midden dier onbeschaafden doorbrengen, om hen nader te brengen tot het Evangelie. Maar dat is ook het verhaal van het slagen, van de gunstige resultaten, van de belooning van ingespannen arbeid.

Als dr. Adriani voor u zit, met kalme gebaartjes zijn sigaret rookend, met den rustigen oogopslag van een geleerde naar u kijkend, dan vermoedt ge niet, dat daar een man voor u zit, die reeds 17 jaar onder de Toradja's het zendingswerk verricht, die de binnenlanden van Celebes indrong om daar de blijde boodschap te komen brengen.

Het Ned. Bijbelgenootschap, dat ook Gods Woord wil brengen onder de volkeren van den Indischen Archipel, begreep, dat alleen dan succes kon worden verkregen, wanneer de Heilige Schrift uitstekend in de taal dier volkeren werd overgebracht. Dat liet eerst veel te wenschen over.

Toen werd besloten jongelui te laten studeeren in die talen. Eerst dàn zou men beter slagen, als men de taal, het voertuig der gedachte, kende.

Dr. Adriani behoorde tot die jongelui, die zich voor het werk voelden aangetrokken.

In 1893 was dr. Adriani tot dokter in de talen van den Indischen Archipel gepromoveerd en in 1895 begon hij zijn werk in Celebes, waarheen reeds de zendeling A. C. Kruijt een jaar te voren was vertrokken.

De streek daar was vrijwel totaal onbekend. Het land stond onder den ass.-resident van Gorontalo, een afstand van — dr. Adriani noemde het voorbeeld — Doesburg naar Dublin.

Men kende de taal der Toradja's niet. Om elkaar te begrijpen, moest dus eerst de taal worden geleerd.

De beide zendelingen deden alsof zij niets wisten. Ze wezen naar de zon en vroegen wat dat was.

Dat begrepen de inlanders niet. Hadden zij dan in het land, waarvan zij kwamen, geen zon?

En toen de zendelingen vroegen wat de zee was, toen kende hun verbazing geen grenzen. Zij waren zèlf over het water gekomen en zij wisten niet wat het was. Hoe noemden de vreemdelingen dat? Zee, zeiden ze. Och nee, in hun taal beteekende dat het schuren van een voorwerp langs den grond. In hun taal was de zee „tassie".

Zoo werd hun taal geleerd, die veel verwantschap heeft met het Boegineesch en Makassaarsch en daarmede hetzelfde taaltype vertoont.

Het ging heel moeilijk den Toradja's aan het verstand te brengen waarvoor men kwam. En die moeilijkheid sproot vooral voort uit hun godsdienst.

Men kan hun godsdienst in twee deelen verdeelen.

Daar is de populaire godsdienst, die bestaat in een aanbidding van de afgestorvene familieleden, van vader, grootvader, van hen, die door wijsheid, karakter en dapperheid hadden uitgemunt. De ouderen worden altijd het meest vereerd, de stijgende lijn wordt door den dood niet opgeheven. De overgrootvader geniet meerdere vereering dan grootvader en vader. Maar die dooden-vereering bleef tot de familie beperkt.

Zij gevoelen niets voor de dooden uit een andere familie, die zijn hun volkomen onverschillig.

Daarin bestond ook de groote moeilijkheid voor de zendelingen. Toen zij spraken van God en van Jezus, toen vroegen de Toradja's of dat familie van hen was. Hun familie kon hun niets schelen. Zij hadden hun eigen dooden te vereeren, die van anderen niet.

Zoodra een is gestorven, wordt het lijk in een groote dikke uit een boomstam vervaardigde kist gezet en men wacht met het begraven een geruimen tijd. Het vleesch moet eerst verrot zijn. Het vleesch is voor hen van geen beteekenis, wel het beenderenstel. Zij spreken niet van sterke spieren, maar van

harde beenderen. Daarom ondervinden de geologen zooveel moeilijkheden bij hen. Zij beschouwen de steenen als de beenderen van de aarde en 't afslaan van stukken steen achten zij een groot kwaad. Wanneer zij graven in den grond, dan leggen zij in het gat een kraal, een muntstuk, als een boete aan zichzelf opgelegd.

Wanneer naar hun meening het vleesch voldoende van de beenderen is gerot, wanneer b.v. geen vliegen meer op de kist zitten, dan worden de beenderen verzameld en het feest begint. De beenderen worden in dun geklopte boomschors gewikkeld en met mooie kleederen omhangen.

Dan wordt het pak in de armen gewiegd, terwijl men luide weeklaagt.

De geheele stam neemt aan de plechtigheid deel. Het spreekt vanzelf, waar deze plechtigheid met veel kosten gepaard gaat, dat er méér dan een doode, te gelijk op deze wijze, wordt geëerd. Men wacht tot er eenigen zijn. Dit feest eindigt in een groot maal, waar veel rijst en vele karbouwen worden gebruikt, vandaar dan ook dat bij slechten oogst wat met de plechtigheid wordt gewacht, tot betere tijden. Of, kan het feest niet langer worden uitgesteld, dat geschiedt het heel sobertjes.

Zooals reeds gezegd, hebben de Toradja's een familie-godsdienst. Hun vereering blijft in den stam.

Het dooden van een mensch buiten den stam mag zedelijk wèl, niet het dooden van een in den stam.

Zooals bij alle primitieve volkeren bestaat ook hier het moederrecht. De zoons, die trouwen, gaan uit het gezin huns vaders, in het gezin, waartoe hun vrouwen behooren, de dochters blijven met hunne echtgenooten in het gezin van haar vader en de schoonzoons worden als zoons aangenomen, die op hun beurt de dooden van de familie vereeren. Over het algemeen trouwen neef en nicht niet; het wordt als een soort bloedschande beschouwd, waarvoor men dan ook offert; zoo'n huwelijk wordt afgekeurd en sterft een uit dit huwelijk geboren kind, dan beschouwt men dit als een gevolg van deze bloedschande en niet zelden wordt dan het huwelijk ontbonden. Echtscheidingen komen wel voor, maar niet veel.

Behalve den populairen of familiegodsdienst, heeft men den zoogenaamden priesteresse-godsdienst, waarbij de priesteressen voor de menschen optreden om van de goden, als zon, maan, wind en andere natuurverschijnselen, lang leven en gezondheid te erlangen.

Er is geen afzonderlijke priesteresse-kaste.

De priesteressen zijn min of meer intellectueele vrouwen, die plezier hebben de litanieën te reciteeren, eerbare vrouwen, die overigens het gewone huiselijke werk verrichten.

Als een bewijs dat deze vrouwen intellectueel zijn, vertelt ons dr. Adriani, hoe, bij zijn vertrek, een der vrouwen uit het hoofd een litanie van 1200 regels opzegde.

Toen de zendelingen optraden, meenden zij, dat het Christendom daar absoluut nooit vooruit zou gaan. Het ging heel moeilijk om den Toradja's aan het verstand te brengen, dat de gemeenschap des geloofs boven de „gemeenschap des bloeds" ging. Toen men meende in de taal eenige vorderingen te hebben gemaakt, noodigde men Zondags de lieden, de hoofden bijeen, om hun wat te vertellen.

De hoofden en hunne slaven kwamen ook, maar het duurde niet lang, want de sprekers hakkelden nog te veel, konden de vertellingen niet smakelijk genoeg maken. De hoofden bleven weg, stuurden hun slaven alleen, die graag kwamen, omdat ze altijd iets kregen.

De zendelingen werden beschouwd als eerlijke menschen, die geen kwaad deden en bij ziekten rondgingen enz. Daardoor wonnen zij het vertrouwen der menschen, ondanks het kwaadspreken van de Mohammedaansche lieden van de kuststrook, die de Toradja's tegen hen opstookten.

De zendelingen begrepen, dat zij nog beter de taal moesten leeren.

Zij deden het, en zoo kwamen de stam-hoofden weder onder hun gehoor.

Het zou ons te ver voeren, te vertellen, hoe zoo langzamerhand de zending wortel begon te schieten. Scholen werden opgericht, waarbij een Indisch Christenonderwijzer uit de Minahassa, die de taal der Toradja's had geleerd, medewerkte.

Nu werkt zelfs op die scholen een Toradja-onderwijzer, een bekeerling.

Dat het zendingswerk moeilijk is, dat daarvoor veel geduld en volharding noodig zijn, kan blijken uit het feit, dat, nadat men sinds 1895 was opgetreden, eerst op het Kerstfeest van 1909 de eerste bekeerling werd gedoopt.

In 1905 trad het gouvernement op. De stam, waar de „kale" mijnheer en „de vader van Doortje" — de zendeling Kruijt, die een dochtertje Doortje heeft —, hadden gewerkt, gaf zich zonder slag of stoot over. Door hun aanraking met de zendelingen, die zij hadden leeren vertrouwen, bij wie zij om raad en daad kwamen, waren de Toradja's niet meer bang. Zij vertrouwden het gouvernement. De stammen evenwel, die nog niet met de zendelingen in aanraking waren geweest, stonden op, moesten met geweld van wapenen tot gehoorzaamheid worden gedwongen.

Wegen werden aangelegd, verschillende kleine dorpen tot een groote verzameld. De bevolking betaalt geregeld belasting.

Deze resultaten mogen, naar de meening van dr. Adriani, voor een groot deel worden toegeschreven aan de zending.

De zending heeft resultaat in zóóverre gehad, dat thans ongeveer 1000 lieden van de Toradja's tot Christenen zijn gedoopt.

Zie hier een kort relaas van wat dr. Adriani ons wel heeft willen meedeelen.

Spoedig zal een groot werk verschijnen van hem en van den heer Kruijt over „de barê-e sprekende Toradja's". De heer Kruijt schreef 2 deelen over de land- en volkenkunde", dr. Adriani nam het derde deel over „taal- en letterkunde" op zich. Hij verzamelde niet minder dan 400 verhalen van de Toradja's.

Oost= en West=Indisch Literatuur=overzicht.

Grensregeling tusschen Nederlandsch= en Duitsch= Nieuw=Guinea.

Bij „Luctor et Emergo" te 's-Gravenhage verscheen het van Regeeringswege uitgegeven „Uittreksel uit het verslag der Commissie ter voorbereiding van de aanwijzing eener natuurlijke grens tusschen het Nederlandsche en het Duitsche gebied op Nieuw-Guinea".

Naar gelang de berichten uit Indië kwamen over de werkzaamheden der grensregelingscommissie, in het jaar 1911, hebben de bladen geregeld het belangrijkste daaromtrent medegedeeld, waarom we slechts een overzicht behoeven te geven van de hoofdzaken in het thans verschenen verslag vermeld.

De commissie was samengesteld uit den luitenant ter zee 1e klasse J. L. H. Luymes, leider; den kapitein der infanterie F. J. P. Sachse en den luitenant ter zee 2e klasse A. F. H. Dalhuisen, als leden. Aan de commissie werden later toegevoegd de zoöloog dr. Van Kampen en de off. van gezondheid Gjellerup. De kapitein Sachse was tevens commandant van het exploratie-detachement, dat reeds in September 1910 ter voorbereiding van de grenswerkzaamheden was uitgezonden en na vorming der commissie te harer beschikking is gesteld. De heer Dalhuisen maakt deel uit van dit detachement.

Bij de voorbereiding van den tocht der Nederlandsche commissie bleek al spoedig, dat de afstand van de kust tot welken de grenswerkzaamheden zouden kunnen uitgevoerd worden, geheel afhankelijk was van het vervoer der levensmiddelen en dat in den heerschenden moeson slechts dàn de Kaiserin-Augusta-rivier zou bereikt worden, wanneer het onbekende gedeelte daarvan zoo gunstig liep als de kaart aangeeft en bovendien nog de terreingesteldheid zich tot snel Zuidwaarts trekken leende.

Daar de loop der Tami en van de Bewani voldoende bekend waren om over de geschiktheid dezer rivieren als grens te oordeelen, ging men onderzoeken of ook nader bij 141° O.L. terreindeelen aanwezig zijn, die zich daartoe leenen; men zou dus de Mosso opgaan en het Koharigebergte overtrekken. Aldus geschiedde, en zuidwaarts gaande bereikte men het punt Vereeniging, vanwaar in rechte lijn naar de Bewani werd getrokken en vervolgens naar Zoutbron. Tusschen den bovenloop van de Bewani en van de Keeromrivier overschreed men de waterscheiding en vervolgde laatstgenoemde, in de meening dat zij een zijrivier van de Kaiserin-Augusta-rivier zou blijken te zijn; maar zij nam meer en meer een W.Z.W. richting aan en het zooeven vermelde vermoeden bleek onjuist. Dus keerde men terug naar Hollandia in de Humboldt-baai. Gedurende dezen eersten tocht hebben de Nederlandsche en Duitsche commissiën afwisselend gezamenlijk en afzonderlijk gereisd en gewerkt.

Gezamenlijk is men, na eenige rust, de Kaiserin Augusta-rivier opgevaren, de Hollanders 80 man sterk, met proviand voor 35 dagen en gezeten in 4 Dajakprauwen en 1 orembaai; de Duitschers telden 84 man, voerden evenveel leeftocht mede en waren verdeeld over 3 groote Dajakprauwen en 1 orembaai. Men bereikte den voet van het Centrale gebergte op een breedte van 4° 38' Zuid, ter plaatse waar meergenoemde rivier op een hoogte van 200 M. boven zeepeil uit een nauwe kloof in de vlakte stroomt. Een bijzondere zware versnelling was oorzaak dat men niet verder ging dan het op 4° 50' Z.B. en 141° 14' O.L. gelegen punt. Daarenboven bedroeg de afstand van den 141sten graad reeds 26 kilometer. Een vervolgens alleen door de Nederl. commissie bevaren zijrivier voldeed al evenmin.

Het verslag geeft, na dit relaas, hoofdstukken over de werkwijze: a. topografisch en b. astronomisch; en over de bevolking, dun gezaaid in deze streken, maar meerendeels goed gezind.

Dan volgt de terreinbeschrijving: a. geografisch. b. klimatologisch, c. sanitair-hygiënisch, d. geolo-

gisch, en aan het slot vindt men eenige economische gegevens over land- en mijnbouw, jacht en handel.

Wat deze publicatie bijzonder belangrijk maakt, dat zijn de afbeeldingen, niet minder dan 50 lichtdrukken van land en volk; en de kaarten, n.l. van het verkende goenogebied tusschen Nederlandsch- en Duitsch Nieuw-Guinea, 1 : 100.000; van de Kaiserin Augusta-rivier nabij het grensgebied, op dezelfde schaal; en de overzichtskaart van het grensgebied 1 : 350.000. Achter deze kaarten vindt men een panorama uit een bivak aan de Kaiserin Augusta-rivier gezien.

De Pamanoekan- en Tjiassemlanden.

In dank ontvingen wij van den schrijver, Dr. R. Boersma een geschrift, getiteld:

De Pamanoekan- en Tjiassemlanden, bijdrage tot de kennis van het particulier landbezit op Java. (Batavia, Drukkerij Papyrus.)

De schrijver heeft op uitnoodiging van den vertegenwoordiger der Pamanoekan- en Tjiassemlanden een reis over die landen gemaakt, met het doel den staat van zaken aldaar in een geschrift te schetsen. Het thans verschenen werkje, dat den hierboven vermelden titel draagt, is de vrucht van het op die reis opgemerkte. Na een inleiding behandelt de schr. achtereenvolgens: Pamanoekan en Tjiassem onder de eerste eigenaren; De landen onder de Hoflands; Na de Hoflands; De afgelegenheid der landen; Inrichting van het beheer; Het recht der ingezetenen op grond; Tjoekee en Heerendienst; De regeling der Heerendiensten; De Rijstcultuur; De Irrigatie; Suikerriet en Tabak: Eigen cultures en ontginningen; De ondernemingen in de vlakte; De ondernemingen in het gebergte; De werkwijze; Veestapel en boschwezen; Conditio sine qua non.

De brochure ligt voor belangstellenden ter kennisname op de leestafel, Heulstraat 17, Den Haag.

Vrouwelijke overdrijving.

Onder dit opschrift bevat de Java-Post, Katholiek Weekblad voor Ned.-Indië, in het Nr. van 19 April een artikeltje van een der Indische correspondenten van „De Tijd", waarin deze een loopje neemt met de bekende Indische schrijfster Augusta de Wit. En wel naar aanleiding van het door haar in de N. R. Ct. geschrevene over den pasar te Jogja, wat hij heel vriendelijk vergelijkt met „poëtische opwinding en geestelijke dronkenschap van fantasie."

Natuurlijk blijft hij niet in gebreke dit ongunstig oordeel over de talentvolle schrijfster te motiveeren, waarvan enkele voorbeelden. Augusta de Wit schreef over de vrouwen uit de heuvelstreek die in Jogja ter pasar komen.

„Ook in de gezichten en de bewegingen is zoo iets stils, bezonkens, gedempts. Is het de invloed van den Kraton? Gaat van dien in zijn binnenste woning verscholen Sultan, dien het kleine volk niet dan een enkele maal in vele jaren uit de verten ziet, gaat van hem en het ceremoniëel, dat hem omgeeft, van dien ouden Javaanschen adat, die de lichamen neerdrukt in hurking en de hoofden in diepe buiging neigt, de gebaren bindt, de stemmen sust tot fluisteren, dat doovende en dempende uit? Die geringermaking van het natuurlijk krachtige, ter verhooging van het conventioneel schoone?"

Haar criticus zegt daarop:

„Een heele reeks vragen, waarop de schrijfster het antwoord schuldig blijft en waardoor zij bij den argeloozen lezer de meening vestigt, dat het „gedempts" om alleen dit afschuwelijk woord uit al dat moois op te visschen en al het overige over Kraton en Sultan, waarheid is.

Men behoeft zoo heel lang niet te wonen te Djocja, om medelijdend de schouders op te halen voor deze rhetorica en gestelde woordkunst. Neen, neen en nogmaals neen! moet het antwoord wezen op dat gevraag. Den Sultan kan iedere Inlander zien, twintig maal 's jaars en van vrij nabij ook. Zelfs de Hagenaars hebben niet het genoegen H.M. de Koningin, als zij in de hofstad verblijft, zoo dikwijls en zoo goed te zien, als de bevolking hier den Sultan.

En wat wil de schrijfster toch met haar „stils, bezonkens, gedempts"? Nergens op Java heb ik de vrouwen zulk een keel hooren opzetten als hier te Djocja... ze gebruiken, of liever misbruiken hare stem om weg en buurt bij elkaar te schreeuwen."

Verder zei Aug. de Wit o.a.: „Daar is eene vrouw met eene wijduitloopende mand vol groenten uit het gebergte op den rug vastgesjord in den slendang, die zij onder de armen door op haar borst heeft saamgewrongen. Een meisje, dat haar vlakke rijstwan, hoog opgestapeld met roodglanzend ooft, op den heup torscht, den arm er omheen gebogen, komt met wiegelend passen haar tegemoet, glimlacht, blijft staan. En de twee vrouwen houden zich zoo rank en recht, als droegen zij inplaats van een last een sieraad."

Deze tirade ontlokt den criticus de ontboezeming:

Hoe vloekt dit alles tegen de werkelijkheid, tegen de mogelijkheid zelfs! Wie kan zich recht en rank houden en tegelijk gepakt zijn als deze twee vrouwen? Rank en recht ...... te Djockja, waar de vrouw krom geslaafd en gezwoegd, tot een verdraaide, misvormde vrouwelijke dwerg is vergroeid en misgroeid; waar al de lichaamslijnen niet meer in hare schoonheid een loflied zijn voor den Schepper, maar een aanklacht tegen de verbasterde menschheid, welker luie hebzucht deze schoonheid schond, wreed en meedoogenloos.

Het gezond verstand zegt, dat het niet anders kan bij zulk een slavinnebestaan......"

Over den aanleg van Staatsspoorwegen in Ned.-Indië.

Het jongste Nr. van de Ingenieur bevat een geïllustreerd opstel getiteld: Eenige mededeelingen over den aanleg van Staatsspoorwegen in Ned. O.-Indië en over het spoorwegplan in Zuid-Sumatra. Voordracht door den civ.-ing. R. P. O. D. Wijnmalen.

De schrijver behandelt nagenoeg uitsluitend de technische zijde van het vraagstuk, hetgeen dus betrekkelijk weinigen belang kan inboezemen; van meer algemeen belang lijken ons evenwel de volgende door hem gemaakte opmerkingen:

1o. Prijst hij in het bijzonder de zeer lezenswaardige uitgaaf van het Informatie-Bureau van de Vereeniging „Oost en West", het boekje No. 4 over: „De Ingenieur in Ned.-Indië" van de hand van den oud-hoofdingenieur L. J. C. van Es.

2o. Betreurt hij het, dat Deensche en Duitsche ingenieurs naar O.-I. voor den Waterstaat en de B. O. W. zijn of zullen worden uitgezonden. Is men wel zeker van hunne technische gelijkwaardigdigheid met onze ingenieurs, vraagt hij? En waarschuwt: Onbekendheid ook met de Nederlandsche taal, de Indische toestanden en verhoudingen, wat in het schijnbaar voordeel van de Regeering, maar in zekere nadeel van die buitenlandsche ingenieurs is, worden zij later in den dienst, zooals ik stellig voorzie, ontevreden elementen, van wie men nog pleizier kan beleven.

3o. Wijst hij met ingenomenheid op den voorgegenomen aanleg der spoorwegen in Zuid-Sumatra, als een eerste durf om een groot-kapitaal te steken in een Staatsonderneming in Indië, die als werk des vredes in zich de kiem draagt, welke tot een gezonde, rijpe vrucht zal opbloeien, n.l. de verdere ontwikkeling en groote welvaart van zoo'n rijke, niet genoeg te waardeeren kolonie als het eiland Sumatra. Tot nog toe heeft men — volgens den schr. — de rentabiliteit van een dergelijke onderneming veel te veel op een goudschaal gewogen.

Over rubber en kunstrubber.

Het Mei-nummer van het geïllustreerd maandblad „De Handel" bevat een artikel dat de attentie vraagt van hen, die bij de rubberondernemingen zijn betrokken in verband met de telkens weer opduikende min of meer sensationeele berichten over rubber, rubbermaatschappijen en last but by far not least over kunstrubber.

Aan de hand van ter zake zeer bevoegden, toont de schrijver aan, dat de plantagerubber een groote toekomst tegemoet gaat en de synthetische rubber de natuurlijke nimmer afbreuk zal kunnen doen.

In 95 % van de rubber-, getahpertja- of balatamaatschappijen „zit een prachttoekomst" volgens den den schrijver.

Eigen Haard.

Het jongste Nr. van Eigen Haard bevat een zeer waardeerend artikel over de Koeto-Ardjo'sche Regentenfamilie, door v. L., naar aanleiding der verloving van een Inlandsch arts, Raden Asmanoe met een der dochters van den Regent van Koetoardjo, Raden Adjeng Roebelin.

Schrijver brengt de groote verdiensten van genoemden Regent, Pangeran Poerbo Atmodjo, in herinnering: gedurende nu bijna 42 jaar bekleedt hij deze betrekking tot groote tevredenheid van de Regeering, die niet nagelaten heeft zijne verdiensten te beloonen en hem alle onderscheidingen heeft toegekend, welke aan een regent kunnen worden verleend en hem bovendien benoemde tot officier van de Oranje-Nassau-orde en ridder van den Nederlandschen Leeuw.

Nadat schrijver vervolgens heeft uitgewijd over het meer intieme leven van den regent, de opvoeding, welke hij zijn kinderen heeft gegeven, enz., vertelt hij verder, dat het in Indië en in de Ind. kringen veel opzien zal baren dat de zooeven genoemde verloofden van plan zijn, na de voltrekking van hun huwelijk naar Europa te gaan om zich daar meer intellectueel te kunnen ontwikkelen, welk voornemen met ingenomenheid is begroot door verschillende Maleische bladen.

Hetzelfde Nr. van Eigen Haard bevat voorts nog het opstel door L. B., getiteld: Een feestje bij de Dajaks".

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 21: Ned. Afd. der Ned.-Ind. Mij. van Nijverh. en Landb.: Voordracht van Prof. G. van Iterson Jr. over: De beteekenis van het vezelcongres te Soerabaja voor de industrie in N.-Indië. — Handleiding tot het ontwerpen, de uitvoering en het onderhoud van Waterstaatswerken in N.-Indië, door E. J. Bergmans, besproken door J. E. de Meyier. — Wilhelm Völz over de Gajo-landen, door Dr. J. Dekker. — Exkursionsflora von Java, door Dr. A. Pulle. — Algemeene vergadering van rubberplanters ter Oostkust van Sumatra. — Economisch over icht van Suriname in 1911. — Kultuurberichten (Internationaal rubber-congres met daaraan verbonden tentoonstelling, te houden te Batavia in April 1914. — Enz.). — Kleine mededeelingen (De droogte op Curaçao. — Enz.). — Financieele verslagen en berichten, zoomede de overige gewone wekelijksche rubrieken.

Ontbossching van Java.

In zijn „Bijdrage tot de kennis van het klimaat van Oost-Java (Weersoverzicht van Maart) schrijft de heer M. Buysman te Nongko Djadjar in het Meinummer van Cultura, o.m. het volgende:

„Voor eenige dagen te Tosari zijnde, merkte ik op, dat de kaalheid der bergen daar ter plaatse geen natuurlijk gevolg is van het klimaat, aangezien zéér vele der hier inheemsche gewassen ook dààr (op 1777 M.) gekweekt worden en gedijen, wat overigens volstrekt geen wonder is, want de temperatuur is er slechts 2 gr. Cels. lager dan hier (jaartemperatuur te Tosari 17 graden, hier 19 graden); de grootere droogte is dus daar kunstmatig door het uitroeien der bosschen teweeggebracht, een verschijnsel, dat overal ter wereld hetzelfde is en waar de ontbossching ongestoord haren gang gaat. Hoe lang zal het nog duren eer ook hier ter plaatse en in de omgeving de laatste boom geveld zal zijn? Welk een heerlijk land zal Java worden wanneer het geheel en al kaal geschoren zal zijn, zoowel in de vlakte als in het gebergte!"

Weekblad voor Indië.

Met betrekking op Indië bevat No. 1 van den 9en jaargang van het Weekblad voor Indië, de volgende bijdragen: Een belangrijke zaak. Het Inlandsch onderwijs.— Het nieuwe gebouw der Theosofische loge te Batavia (m. afb.)— Indisch bouwen (met afb.), door Nico. — De roode rijst. Javaansche legende, door Navorscher. — Madoereesche zeden, Een desadrama, door v. d. G.

***

Ten slotte zij gewezen op de verschijning van aflevering 2—3 van Dr. J. C. Koningsberger's: Java, zoölogisch en biologisch (Batavia, G. Kolff & Co.).

Leeszaal HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9 tot 6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bat. Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra Courant, De Surinamer Courant, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en Trou, Vrede door Recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, De Boodschapper, Revue économique, Indische Gids, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscour.

En tal van andere brochures, jaarverslagen, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Het Bat. Nieuwsblad t/m 1 Mei 1912;
De Locomotief t/m 30 April 1912;
Het Soer. Handelsblad t/m idem;
De Sumatrapost t/m 3 Mei 1912;
De Sumatrabode t/m 2 idem;
Tjahaja Sumatra t/m 2 idem;
De Indische Mercuur no. 22;
Weekblad voor Indië no. 2;
Kort verslag vergadering Tweede Kamer S.-G.;
Handelsberichten v/h Min. van Landbouw;
De Banier no. 17;

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 26 April 1912. No. 34.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den adjunct-chef S.S. op Java W. I. Tjassens Keiser, de onderw. Mej. J. W. Hornung; den commies L. A. v. Gogh; den ass.-resident W. H. Hoedt; den administrateur J. A. Neijs; tien maanden aan den referendaris P. de Man; zes maanden aan den administrateur A. H. M. van Essel.

Ontslagen: op verzoek eervol de vendumeester C. Ph. Burgemeestre.

Benoemd: tot ambt. 4e kl. in- en uitvoerrechten Mr. J. A. N. Esche; tot ingenieur W. C. v. Kuijk; E. van Wessem; J. C. A. Keukenmeester en C. E. A. Maitland; tot commies M. Sulitatu; tot ass.-resident van Gorontalo E. Kolff; tot voorzitter van den landraad te Indramajoe Mr. J. Langhout; te Pati Mr. W. Snellen; tot referendaris K. J. Weijermans; tot 1en commies O. B. Knoester; tot commies D. von Kriegenbergh en Ch. A. Hendriks; tot ambtenaar 5e kl. in- en uitvoerrechten O. M. Selter; tot luitenant der Chineezen te Belawan Yap W. Seng; tot opzichter U. F. Thyssen; tot stationscommies H. Hanssens en G. W. Busselaar; tot ambtenaar 4e kl. in- en uitv.r. S. W. F. Camerik.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de 1e luit. der inf. A. S. M. D. Prins.

Verleend: een jaar verlof aan den havenmeester H. A. Teidema Wielandt.

Benoemd: tot havenmeester 1e kl. E. A. Kuchlin; tot id. 2e kl. A. C. H. Pleyte.

Uit de Javasche Courant van 29 April 1912. No. 35.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den ambtenaar H. J. Wiessing, aan den ass.-resident A. F. Velders, den leeraar W. Roos; den commies W. G. R. de Pril.

Ontslagen: op verzoek eervol de ingenieur, chef van het kadaster G. F. Wiemans.

Belast: met de waarneming der betrekking van adspirant-controleur de commies W. F. G. van de Graaff; van hoofdcommies de onderwijzer J. W. Sanders.

Benoemd: tot leeraar te Soerabaja J. J. A. Bolstein; tot ingenieur S. J. Gomperts; tot vendum. te Soerakarta A. J. Brouwer; tot 3en commies Ch. J. K. Fauser; tot voorzitter van den landraad te Ngawi Mr. A. A. Galestin; te Salatiga Mr. E. F. R. A. Nierstrasz; te Soekaboemi Mr. C. C. v. Helsdingen; tot commissaris van politie 2e kl. J. U. van Haarlem en C. C. M. Roosen; tot leeraar te Batavia M. W. W. van den Abeelen; tot commies 2e kl. J. van Nieuwenhuizen; A. D. Vereuijn Lunel; C. A. W. G. van Zuylen; P. O. Doeve en Mej. E. H. Veerman; tot stationscommies F. W. Heuer; tot commies J. P. Bangert; tot ingenieur W. C. Hass; tot 2en commies W. G. R. de Pril, E. H. L. Megens en C. J. Brookman; tot 3en id. A. H. Quebe; tot onderwijzeres te Soerabaja mej. A. J. van Marle; tot ingenieur A. G. Allart, tot opzichter J. F. Ch. van Gooh.

Militair Departement.

Bevorderd: tot 1en luit. der inf. A. J. C. Buysman; H. P. Maassen, R. J. E. Maring en P. L. Mulder.

Geplaatst: bij het 15e bat. de kapt. C. S. Gomm, bij het R. H. 2e depot-bat. de idem P. D. Visser; te Batavia de id. A. H. Treu; te Malang de 2e luit. R. van Rekum; bij het 18e bat. de idem J. A. B. Memper.

Overgeplaatst: bij het 3e depot-bataljon de 1e luitenant D. Habbema.

Benoemd: tot bataljons-adjudant bij het garniz.-bat. van Celebes en Menado de 1e luit. A. H. Hofkamp.

Geplaatst: bij het garnizoens-bat. der Zuider- en Oosterafd. van Borneo de 1e luit. H. J. Vermeer.

Overgeplaatst: naar Soerabaja de 1e luit.-magazijnmeester I. H. P. de Ridder; naar Salatiga de ritmeester H. Heering; naar Soerabaja de idem J. de Koningh; naar Batavia de id. J. J. de Wit.

Verleend: een jaar verlof aan den 1en machinist bij de gouv.-marine F. G. J. Steendam.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Jaarverslag der Vereen. 1910, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over de jaren 1909 en 1910, enz.

en

Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies.

Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;

voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent frankeerkosten.

c. Onze Oost II: Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij de Firma MARTINUS NIJHOFF, **Lange Voorhout 9, Den Haag,** zijn verkrijgbaar gesteld:

a. **Onze West:**

I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;

II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao,

Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.
Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het **Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer G. C. A. DE WITT, **Reinkenstraat No. 56.**

Zes dames en één heer voor pianolessen.

Eene dame voor het geven van lessen in de Engelsche taal.

Eene dame voor het geven van lessen in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal; hoofdacte middelbaar Engelsch en Lager Fransch en Duitsch.

Eene Dame voor schrijf-, copiëer- of vertaalwerk uit het Fransch Duitsch of Maleisch.

Een heer, oud-onderwijzer Kweekschool voor Inl. onderwijzers, voor het geven van lessen in de Maleische taal.

Eene jonge dame voor het geven van lessen in teekenen en schilderen.

Twee jonge dames voor Gouvernante naar Indië, waarvan eene H.-acte heeft.

Een juffrouw, oud 26 j., P. G., wenscht als kinderjuffrouw naar Indië te gaan, was reeds 2 jaar te Batavia als zoodanig werkzaam.

Twee jonge dames voor vioollessen, ook aan eerstbeginnenden.

Eene jonge dame, bekend met moderne talen, voor machineschrijven en stenographie.

Twee jonge dames voor kinderjuffrouw naar Indië.

Twee geg. Ond.-Officieren O.-I. L., waarvan één is gedipl. ziekenverpleger, voor eenig administratiewerk, geldinkasseeren, magazijnmeester.

Eene Dame voor zanglessen.

Twee heeren voor het geven van lessen in Maleisch en Javaansch, waarvan één ook in Indisch Staatsrecht.

Eene Dame voor het geven van lessen aan spraakgebrekkigen.

Twee geg. O.-I. militairen voor oppasser of magazijnknecht.

Eene dame voor hygiënische ademgymnastiek.

Eene Dame voor administratieve werkzaamheden.

Twee bekwame linnennaaisters, waarvan een uit naaien gaat van 9—5 uur.

Eene jonge dame (diploma muziek, piano en zang), wenscht met eene familie naar Indie voor les geven aan kinderen en behulpzaam in het huishouden.

Beschikbaar voor de reis naar Indië vier zeebaboes.

Eene officiersweduwe voor assistentie of besturing van eene huishouding.

Indische dienstboden kunnen zich aangeven in **LAAN v. MEERDERVOORT 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van O. en W., geen direct belanghebbenden, worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

INSCHRIJVINGSBILJET.

De Ondergeteekende wenscht Lid te worden van de Vereen. „OOST EN WEST" en zijne contributie te bepalen op

Handteekening: *Woonplaats:*